

Секція : Економіка та трансформація управління національним господарством

Лисенко О.А.

доцент кафедри менеджменту

Національного університету харчових технологій

м. Київ, Україна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ХЛІБОБУЛОЧНИМИ ВИРОБАМИ СПОЖИВЧОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Зважаючи на те, що хліб для українців є одним із основних продуктів харчування, тобто продукція хлібопекарської галузі є стратегічно важливим товаром, тому забезпечення достатнього рівня споживання є одним із пріоритетних завдань держави в контексті забезпечення продовольчої безпеки країни.

Для підтримки рівня продовольчої безпеки держава регулює ціни продажу продукту першої необхідності, проте така політика призводить до скорочення випуску продовольчих товарів [1, с. 45]. Дані, наведені на рис. 1 показують, що у 2009-2014 рр. темпи зміни обсягів виробництва хліба та хлібобулочних виробів мали спадні значення, причому починаючи з 2010 р., коли обсяги виробництва майже не відрізнялись від рівня 2009 р., кожний наступний рік відбувалося все більше падіння і у 2013 р. темп падіння досяг рівня 2009 р., а у 2014 р. – хлібопекарською галуззю було виготовлено на 13,1% менше продукції, аніж у 2013 р., тобто найбільше падіння обсягів виробництва за розглянутий період. Проте у розрахунку на душу населення темп падіння виявився не таким великим, що пояснюється скороченням споживання, демографічною ситуацією в країні, воєнними діями на сході країни та відсутністю даних з тимчасово окупованої території та частини зони АТО.

Крім цього, в Україні немає єдиного механізму формування ціни на хліб і, хоча держава прагне регулювати споживання основного виду продовольства шляхом стримування цін, проте у 2014 р. відбулося суттєве підвищення цін на

хліб та хлібобулочні вироби внаслідок збільшення собівартості продукції (рис. 2).

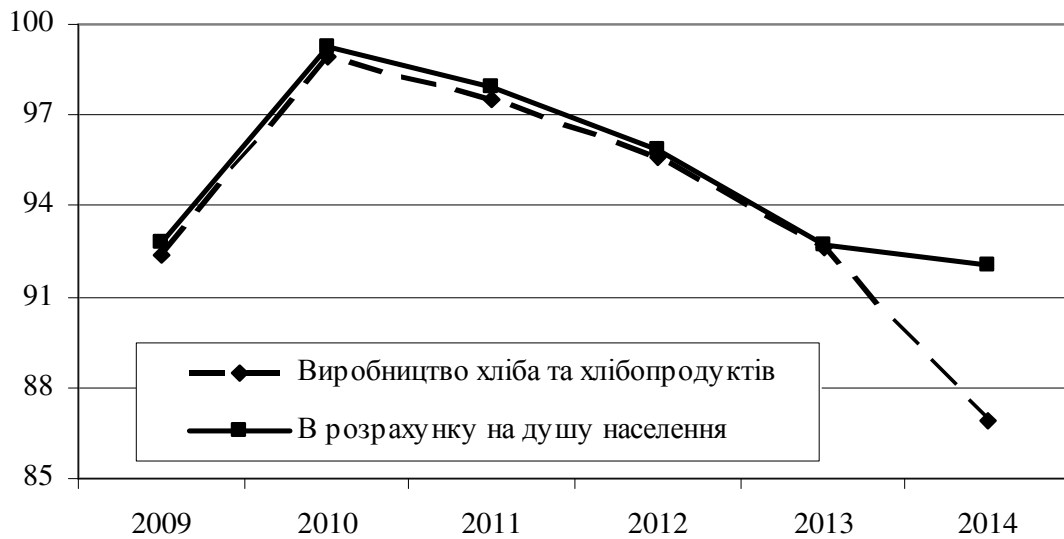

Рис. 1 Індекси обсягів виробництва хліба та хлібопродуктів порівняно з попереднім періодом: усього та в розрахунку на душу населення в Україні у 2009-2014 рр., %

Побудовано автором за даними : [2]

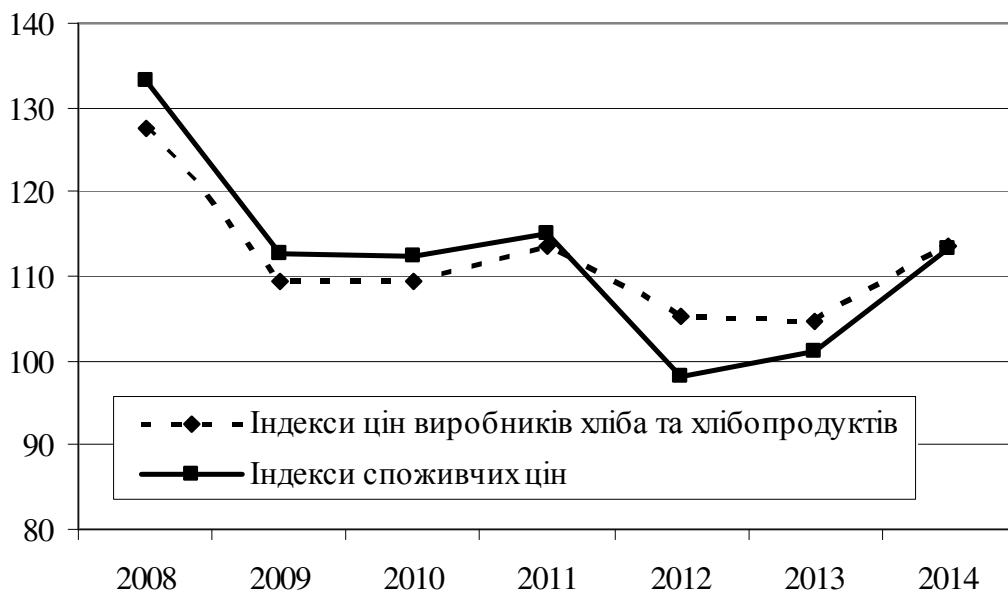

Рис. 2 Індекси цін виробників хліба та хлібопродуктів та споживчих цін у 2009-2014 рр., у % до попереднього року %

Побудовано автором за даними : [3, 4]

Загалом цінова ситуація на ринку хліба та хлібобулочних виробів

протягом 2008-2014 рр. свідчить, що ціни виробників порівняно з цінами реалізації до 2011 р. мали нижчі темпи зростання на відміну від 2012-2014 рр., коли темпи зростання цін виробників були випереджаючими: причому у 2012 р. споживчі ціни внаслідок державної політики щодо забезпечення доступності основного виду продукту, навіть знизилися порівняно з 2011 р., хоча ціни виробників незначно, але зросли. У 2014 р. темпи зростання цін виробників та споживачів мали практично однакове значення, як і у 2011 р.

Такі темпи зростання цін виробників пояснюється зростанням усіх складових собівартості продукції хлібопекарської галузі і, в першу чергу, борошна (рис. 3).

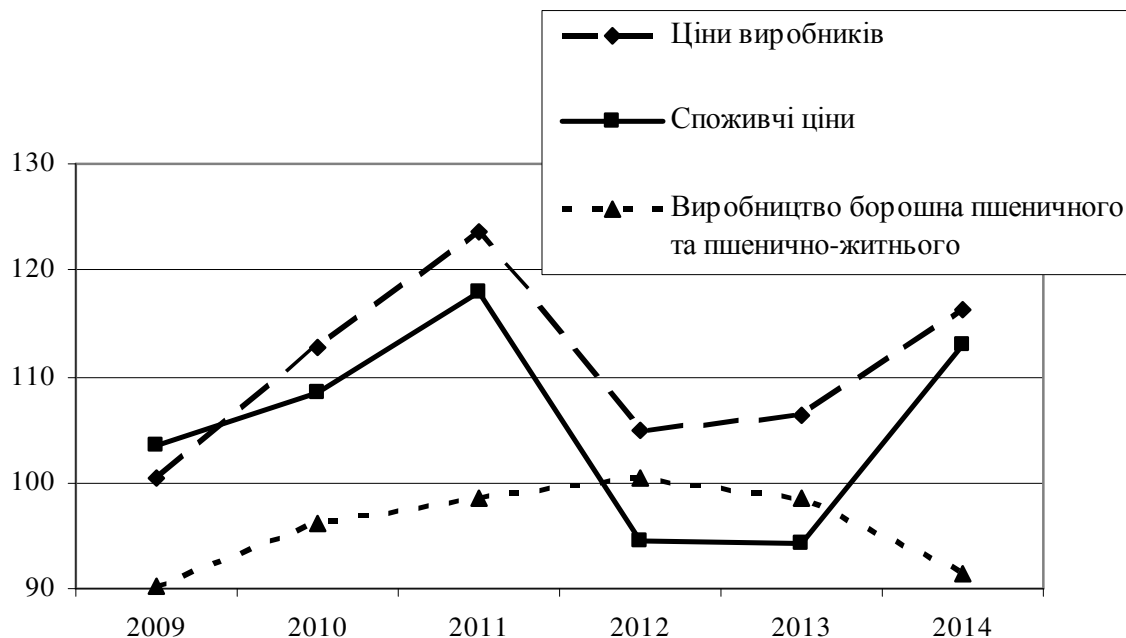

Рис. 3 Індекси цін виробників борошна, споживчих цін та обсягів виробництва борошна пшеничного та пшенично-житнього у 2009-2014 рр., у % до попереднього року %,

Побудовано автором за даними : [2-4]

Дані рис. 3 дозволяють визначити, що темпи зростання цін виробників борошна, окрім 2009 р., перевищували темпи зростання споживчих цін, які навіть у 2012-2013 рр. мали спадний характер, і склали близько 6% порівняно з попередніми роками. Зміни виробництва борошна до 2011 р. мали сповільнено зростаючі значення, а потім знов темпи зміни обсягів виробництва набули

спадного характеру. Також необхідно зауважити, що найбільше зростання обсягів виробництва борошна у 2012 р., яке склало аналогічне значення проти 2011 р., призвело до найбільшого падіння у темпах зростання цін виробників і зменшення споживчих цін. Ця тенденція продовжилася і у 2013 р. Така ситуація свідчить про ринкове регулювання ринку борошна в Україні, що не відповідає ринку хлібопродуктів, який регулюється державою.

Ціна на борошно безпосередньо залежить від ціни на зерно, яке складає у собівартості борошна 86-90%. У 2014 р. в Україні, було зібрано досить високий врожай зернових – 60 млн. т. Проте, частка важливих для хлібопекарської галузі культур – пшениці і жита протягом останніх 5-10 років залишається невисокою: близько 20 млн. т пшениці і 450-500 тис. т жита. Потреби хлібопекарської галузі України складають орієнтовно – 4-4,5 млн. тонн продовольчої пшениці 2-3 класу [5, с. 15].

Разом з тим, велику кількість зернових Україна експортує, що, з одного боку, стимулює вітчизняних виробників зерна, з іншого боку, впливає на ціни, що складаються на внутрішньому ринку зерна. Отже, при відсутності суворого контролю з боку держави, може виникнути ризикова ситуація із забезпеченням внутрішнього ринку зерна.

Проведений статистичний аналіз дозволив виявити тенденції, що склалися на внутрішньому ринку зерна свідчать про втручання держави лише в критичних ситуаціях. Все це призводить до коливань цін: найбільше падіння обсягів зданого жита (41% у 2011 р. порівняно з 2010 р.) призвело до найбільшого зростання цін на внутрішньому ринку (на 61,7%) і, як наслідок, нестабільності в діяльності підприємств хлібопекарської галузі. Необхідно зауважити, що цінова ситуація, що склалася на внутрішньому ринку пшениці залежить, в першу чергу, від цін на світовому ринку, і, відповідно, зростання обсягів реалізації пшениці відбувалося завдяки зростанню попиту на неї на світовому ринку, а не для задоволення вимог внутрішнього попиту. Крім цього, питома вага зданої на переробні підприємства продовольчої пшениці протягом аналізованого періоду складала близько 45% всього урожаю, тобто

сільськогосподарські товаровиробники не зацікавлені у її вирощуванні. Отже, хлібопекарські підприємства не мають в достатній кількості якісного борошна з якісного зерна вітчизняного виробництва.

Отже, через зростання цін на зерно, як на світових, так і на внутрішніх ринках відбувається зростання цін на борошно (31-39%), при цьому ціни на хліб і хлібобулочні вироби залишаються майже незмінними. Таким чином, ситуація, що склалася на споживчому ринку хлібобулочних виробів свідчить про тенденції щодо погіршення стану продовольчої безпеки країни у забезпеченні одним із головних продуктів споживання українців.

Література:

1. Родченко В. Б. Регулювання ринку хлібопекарської продукції у розрізі продовольчої безпеки регіону / В. Б. Родченко // Агросвіт. – 2010. – №24. – С. 40-44.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт. – <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Індеси цін виробників за 2014 рік Статистичний збірник / За ред. І. М. Жук; Відп. за вип. О.С. Калабуха. – К. : Державна служба статистики України, 2015. – 221 с.
4. Індеси споживчих цін за 2014 рік Статистичний збірник / За ред. І. М. Жук; Відп. за вип. О.С. Калабуха. – К. : Державна служба статистики України, 2015. – 182 с.
5. Нікішина О.В. Пріоритети національної зернової політики та механізми їх реалізації в умовах глобалізації економіки / О.В. Нікішина // Економіка харчової промисловості. – 2012. – № 4 (16). – С. 14-22.